TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2006. gada 10. janvārī *

Lieta C-230/03

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Bundesverwaltungsgericht* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2003. gada 18. martā un kas Tiesā reģistrēts 2003. gada 26. maijā, tiesvedībā

Mehmet Sedef

pret

Freie und Hansestadt Hamburg,

piedaloties

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht.

* Tiesvedības valoda — vācu.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*], tiesneši K. Gulmans [*C. Gulmann*], R. Šintgens [*R. Schintgen*] (referents), Dž. Arestis [*G. Arestis*] un J. Klučka [*J. Klučka*],

ģenerāladvokāts D. Ruiss-Harabo Kolomers [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*],
sekretāre K. Štranca [*K. Sztranc*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2005. gada 30. jūnijā,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *M. Sedef* vārdā — U. Jākobs [*U. Jacob*], *Rechtsanwalt*,

— *Freie und Hansestadt Hamburg* vārdā — A. Feils [*A. Feil*], pārstāvis,

— Vācijas valdības vārdā — V. D. Plesings [*W.-D. Plessing*] un A. Tīmane [*A. Tiemann*], pārstāvji,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — D. Martins [*D. Martin*] un B. Martenčuks [*B. Martenczuk*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus tiesas sēdē 2005. gada 6. septembrī,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 6. panta 1. un 2. punktu Asociācijas padomes 1980. gada 19. septembra Lēmumā Nr. 1/80 par asociācijas nodibināšanu (turpmāk tekstā — "Lēmums Nr. 1/80"). Asociācijas padome tika izveidota saskaņā ar līgumu, ar kuru nodibināta asociācija starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Turciju, ko 1963. gada 12. septembrī Ankarā parakstīja Turcijas Republika, no vienas puses, un EEK dalībvalstis un Kopiena, no otras puses, un kas Kopienas vārdā ir noslēgts, apstiprināts un ratificēts ar Padomes 1963. gada 23. decembra Lēmumu 64/732/EEK (OV 1964, 217, 3685. lpp.; turpmāk tekstā — "Asociācijas līgums").

2 Šis lūgums ir iesniegts prāvas ietvaros starp M. Sedefu [*M. Sedef*], Turcijas pilsoni, un *Freie und Hansestadt Hamburg* [Brīvpilsētu un Hanzas pilsētu Hamburgu] par šīs pilsētas lēmumiem nepagarināt viņa uzturēšanās atļauju Vācijā un izraidīt viņu no šīs dalībvalsts teritorijas.

Atbilstošās tiesību normas

3 Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Ievērojot 7. panta noteikumus par ģimenes locekļu brīvu pieeju darba tirgum, darba ņēmējam, kas ir Turcijas pilsonis un kas pieder dalībvalsts likumīgajam darba tirgum:

— pēc viena likumīgi nostrādāta gada ir tiesības šajā dalībvalstī pagarināt darba atļauju pie tā paša darba devēja, ja ir brīva darba vieta;

— pēc trīs likumīgi nostrādātiem gadiem un ievērojot prioritāti, kas piešķirama Kopienas darba ņēmējiem, ir tiesības šajā dalībvalstī pieņemt darba piedāvājumu līdzīgam darbam pie cita darba devēja pēc savas izvēles, ja šis piedāvājums izteikts normālos apstākļos un reģistrēts šīs dalībvalsts nodarbinātības dienestos;

— pēc četriem likumīgi nostrādātiem gadiem šajā dalībvalstī ir brīva pieeja jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles.

2. Ikgadējais atvaļinājums un prombūtne dzemdību, darba negadījuma vai īsas slimības dēļ tiek pielīdzināti likumīgai nodarbinātībai. Bezdarba periodi, ko paredzētajā kārtībā konstatējušas kompetentās iestādes, un darba kavējumi ilgstošas slimības dēļ netiek ieskaitīti likumīgas nodarbinātības laikposmā, tomēr neskar tiesības, kas iegūtas iepriekšējā nodarbinātības perioda laikā."

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

4 No Tiesai iesniegtās lietas materiāliem izriet, ka 1952. gadā Turcijā dzimušais M. Sedefs Vācijā likumīgi uzturas kopš 1977. gada, kamēr viņa sieva un trīs bērni joprojām dzīvo Turcijā.

5 No 1977. gada augusta līdz 1992. gada septembrim viņš strādāja jūrniecībā uz dažādiem kuģiem, kas peldēja zem Vācijas karoga, un tāpēc secīgi ieguva uzturēšanās atļaujas, piešķirtas uz noteiktu termiņu un derīgas tikai darbam jūrniecībā vai vajadzības gadījumā bezdarbnieka pabalsta saņemšanai; šāda viņa pēdējā uzturēšanās atļauja bija spēkā līdz 1993. gada 9. septembrim. Minētā algotā darba veikšanai darba atļauja nebija jāsaņem.

6 Šajos vairāk nekā piecpadsmit gados prasītājs faktiski kopumā nostrādāja astoņus ar pusi gadus, ja neskaita nodarbinātības perioda pārtraukumus slimības vai piespiedu bezdarba dēļ, ko paredzētajā kārtībā bija konstatējušas kompetentās iestādes.

7 Ir noskaidrots, ka M. Sedefa nostrādātais periods ir bijis pārtraukts 17 reizes uz laiku no 1 dienas līdz 70 dienām, kopā veidojot 13 mēnešus, citu iemeslu dēļ nekā ikgadējais atvaļinājums, slimības atvaļinājums vai bezdarbs, ko paredzētajā kārtībā konstatējušas kompetentās iestādes. Prasītājs šos perioda pārtraukumus raksturo kā "bezalgas atvaļinājumu". Atbilstoši viņa teiktajam šajos dažāda garuma periodos starp diviem uz noteiktu laiku noslēgtiem darba līgumiem tirdzniecības flotē viņš vai nu palika Vācijā, ja pārtraukums bija īss, lai sagaidītu (atsevišķos gadījumos nokavējušos) kuģi, uz kura tam jau bija nolīgts darbs, tā, ka viņš neuzskatīja par vajadzīgu veikt pasākumus, lai pieteiktos par bezdarbnieku, vai arī izmantoja garākus pārtraukumus, kas pārsniedza aptuveni 3 nedēļas, lai apciemotu savu Turcijā dzīvojošo ģimeni. Saskaņā ar iesniedzējtiesas minēto šāda veida pārtraukumi darbam jūrniecībā ir raksturīgi.

8 Pēc negadījuma darbā uz kuģa 1979. gadā M. Sedefam nācās pārciest vairākas operācijas, kas ietvēra garāku vai īsāku darba nespēju.

9 Kopš 1993. gada 18. janvāra M. Sedefs veselības stāvokļa dēļ tika atzīts par nepiemērotu darbam jūrā, kas tomēr nenozīmēja, ka viņš būtu vispār darba nespējīgs. No medicīniskajiem atzinumiem izriet, ka viņš spēj veikt tādu darbu uz sauszemes, kam nav nepieciešama liela fiziska piepūle.

10 1992. gada 22. janvārī M. Sedefs lūdza viņam izsniegt tādu uzturēšanās atļauju, kas nebūtu derīga tikai darbam jūrā, lai viņš varētu uzsākt algotu darbu uz sauszemes. Šajā sakarā viņš apgalvoja, ka, pirmkārt, viņš atbilst Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešajā ievilkumā izvirzītajiem nosacījumiem, jo viņš bija četrus gadus nostrādājis uz kuģiem, kas peld zem Vācijas karoga, un, otrkārt, viņa situācijā tas ir nepieciešams, jo veselības stāvoklis viņam neļauj turpināt strādāt par jūrnieku. Viņš piebilda, ka viņš nevar atbildēt uz viņam izteiktajiem piedāvājumiem darbam uz sauszemes, jo viņam trūkst nepieciešamās uzturēšanās atļaujas.

11 *Freie und Hansestadt Hamburg* noraidīja gan šo lūgumu, gan vēlāko M. Sedefa sūdzību, piedraudot ar izraidīšanu, ja viņš trīs nedēļu laikā neatstās Vāciju. Tomēr, tā kā lēmuma par izraidīšanu izpilde tika apturēta, prasītājs Vācijā joprojām uzturas likumīgi.

12 1996. gada 10. decembrī *Verwaltungsgericht Hamburg* [Hamburgas administratīvā tiesa] atzina M. Sedefa prasību par pamatotu un noteica *Freie und Hansestadt Hamburg* izdot viņam lūgto uzturēšanās atļauju.

13 Šī tiesa uzskatīja, ka M. Sedefam bija tiesības uz brīvu pieeja jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles atbilstoši Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešajam ievilkumam, tādējādi uzņemošā dalībvalsts nebija tiesīga izvirzīt nosacījumus ne

prasītāja pieejai darbam, ne tā izpildei. Dažādie pārtraukumi viņa karjerā nevarēja viņam kaitēt, jo saskaņā ar minētā 6. panta 2. punktu ikgadējie atvaļinājumi un prombūtne darba negadījuma vai īslaicīgas slimības dēļ tiek pielīdzināti nodarbinātībai, bet bezdarba periodi, kuros M. Sedefs saņēma bezdarbnieka pabalstu, un darba kavējumi ilgstošas slimības dēļ neskar tiesības, kas iegūtas iepriekšējā nodarbinātības perioda laikā. Pret īsajiem periodiem starp diviem līgumiem, kuros viņš nestrādāja, bija jāattiecas tāpat kā pret likumā vai līgumā paredzētajiem atvaļinājumiem, jo tie bija raksturīgi jūrnieka darbam.

14 *Freie und Hansestadt Hamburg* šo spriedumu pārsūdzēja *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* [Hamburgas augstākajā administratīvajā tiesā], apgalvojot, ka četru gadu likumīgas nodarbinātības periodam, kas paredzēts Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešajā ievilkumā, ir jābūt nepārtrauktam, bet M. Sedefa secīgi noslēgtie līgumi neveido šādu nepārtrauktu periodu.

15 *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* ar 2000. gada 13. decembra spriedumu atcēla pirmās instances tiesas spriedumu, uzskatot, ka M. Sedefs nevarēja pamatoties uz minētā 6. panta 1. punkta trešo ievilkumu, jo viņš nebija nostrādājis četrus gadus nepārtraukti, kā tas bija noteikts šajā normā. Darba pārtraukumi, kas bija konstatēti šajā lietā, nebija ne atvaļinājumi, ne bezdarba periodi minētā panta 2. punkta izpratnē, kas, pēc šīs tiesas domām, veidoja izsmeļošu darba tiesisko attiecību pārtraukšanas iemeslu sarakstu. Tāpēc šādi pārtraukumi radīja iepriekš iegūto tiesību zaudēšanu, jo, lai gan prasītājam nebija darba, tas nereģistrējās kā darba meklētājs. Jebkāda cita interpretācija radītu tiesību ļaunprātīgas izmantošanas risku. Turklāt Vācijas tiesiskajā regulējumā bija pietiekamā mērā ņemta vērā jūrnieku darba specifika.

16 Izskatot M. Sedefa ierosināto kasācijas sūdzību (*Revision*), *Bundesverwaltungsgericht* [Federālā administratīvā tiesa] nolēma, ka atteikums pagarināt uzturēšanās atļauju atbilst Vācijas tiesībām, bet šaubījās par to, vai no Lēmuma Nr. 1/80 nav iespējams izsecināt prasītājam labvēlīgāku risinājumu.

17 Šajā sakarā minētā iesniedzējtiesa lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu konstatēja:

— M. Sedefs vairāk nekā piecpadsmit gadus ir bijis likumīgi nodarbināts minētā 6. panta 1. punkta izpratnē, strādādams dalībvalsts jūrniecībā, un tādējādi viņš pieder pie uzņemošās dalībvalsts likumīgā darba tirgus šīs normas izpratnē;

— viņš vairākas reizes ilgāk nekā gadu bez pārtraukuma ir bijis likumīgi nodarbināts pie viena un tā paša darba devēja, tāpēc viņš atbilst minētās normas pirmā ievilkuma nosacījumiem;

— prasītājs veselības stāvokļa dēļ turpmāk nav piemērots darbam jūrniecībā, bet joprojām pieder Vācijas likumīgajam darba tirgum, ņemot vērā, ka negadījums darbā, kurā viņš cieta, nav radījis pilnīgu darba nespēju (šajā sakarā skat. 1995. gada 6. jūnija spriedumu lietā C-434/93 *Bozkurt*, *Recueil*, I-1475. lpp., 37.–40. punkts), un to, ka viņš ir nodarbinātības dienestu rīcībā lūgtajam darbam uz sauszemes. Tas, ka kopš 1993. gada viņš nav strādājis, vismaz daļēji ir tāpēc, ka viņam nav bijusi uzturēšanās atļauja, un viņam to nevar pārmest.

18 Pirmkārt, tomēr nebija skaidrs, vai pārtraukuma periodi, kurus M. Sedefs raksturoja kā "bezalgas atvaļinājumus", iespaidoja viņa iepriekš iegūtās tiesības, pamatojoties uz Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta pirmo ievilkumu, un vai šie periodi arī neradīja šķērsli tiesību iegūšanai uz šī punkta trešā ievilkuma pamata.

19 No vienas puses, Tiesa vēl nav skaidri lēmusi par šādiem pārtraukumiem. No otras puses, *Bundesverwaltungsgericht* līdz šim bija atzinusi, ka Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 2. punktā uzskaitītie darba pārtraukšanas iemesli bija izsmeļoši.

20 Tomēr esot apšaubāms, vai, ņemot vērā 1997. gada 17. aprīļa spriedumu lietā C-351/95 *Kadiman* (*Recueil*, I-2133. lpp., it īpaši 47. un 48. punkts) un 2000. gada 10. februāra spriedumu lietā C-340/97 *Nazli* (*Recueil*, I-957. lpp.), šāds viedoklis vēl ir paturams spēkā.

21 Šajā gadījumā tāpat kā lietās, kurās pieņemti šie abi spriedumi, ir iespējams pamatoties uz to, ka M. Sedefs darbu Vācijas jūrniecībā katru reizi pārtrauca tikai īslaicīgi un nekad pavisam neatstāja Vācijas darba tirgu. Faktiski saskaņā ar *Hamburgisches Oberverwaltungsgericht* atzinumiem pēc katra no šiem pārtraukumiem viņš bija bez problēmām un ātri atradis jaunu darbu.

22 Tomēr, ja tiek atzīts, ka šāda veida pārtraukumi principā izbeidz attiecīgā darba ņēmēja iegūtās tiesības, ir jānosaka, vai ir pieļaujami izņēmumi no šāda noteikuma gadījumos, kur pārtraukumi ir raksturīgi attiecīgajai profesijai, kā tas ir šajā lietā jaunākā matroža darbā, kas no darba uz sauszemes atšķiras ar to, ka tas ietver, pirmkārt, darba līgumus, kas noslēgti uz noteiktu laiku ar dažādiem darba devējiem, un, otrkārt, gaidīšanas vai pārtraukuma periodus, kuri rodas, piemēram, tāpēc, ka kuģis, uz kura darba ņēmējam ir izredzes iegūt darbu, ienāk ostā ar nokavēšanos.

23 Apstiprinošas atbildes gadījumā uz vienu no pirmā jautājuma divām daļām iesniedzējtiesa, otrkārt, šaubās par to, vai Tiesas judikatūra (skat. 1997. gada 23. janvāra spriedumu lietā C-171/95 *Tetik*, *Recueil*, I-329. lpp., 39. punkts; 1997. gada 29. maija spriedumu lietā C-386/95 *Eker*, *Recueil*, I-2697. lpp., 23. un 25. punkts, un 1997. gada 30. septembra spriedumu lietā C-98/96 *Ertanir*, *Recueil*, I-5179. lpp., 31. un 35. punkts) norāda uz to, ka tiesību saņemt uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešo ievilkumu, priekšnosacījums ir tāds, ka darba ņēmējam iepriekš ir jāizpilda nosacījumi, kas izvirzīti minētā punkta otrajā ievilkumā.

24 Tomēr esot arī iespējams uzskatīt, ka minētais trešais ievilkums ir neatkarīgs nosacījums, kas rada attiecīgā darba ņēmēja tiesības.

25 Pēc iesniedzējtiesas domām, ja tiek atzīts, ka minētais 6. panta 1. punkta trešais ievilkums principā M. Sedefam nekādas tiesības neparedz, jo viņš nav nepārtraukti nostrādājis trīs gadus pie viena darba devēja, paliek neatbildēts jautājums — vai izņēmuma kārtā būtu jāņem vērā, ka darba devēja maiņa, pirms pagājuši trīs gadi, ir raksturīga iezīme darbam jūrniecībā?

26 Ņemot vērā, ka šajos apstākļos prāvas, kas tai jāizskata, risinājums ir atkarīgs no Kopienu tiesību interpretācijas, *Bundesverwaltungsgericht* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [..] Lēmuma Nr. 1/80 [..] 6. panta 1. punkta trešais ievilkums un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kas kopš 1977. gada vairāk nekā piecpadsmit gadus ir likumīgi strādājis darbu, kuram nav nepieciešama darba atļauja, jūrniecībā pie vairākiem darba devējiem dalībvalstī, pie kuras likumīgā darba tirgus tas pieder, un kas šajā periodā ir izpildījis

Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta pirmā ievilkuma nosacījumus, ir tiesības saņemt uzturēšanās atļauju, ja viņa darbs jūrniecībā ir bijis pārtraukts 17 reizes uz laiku no 1 līdz 70 dienām (kopā aptuveni 13 mēnešus) starp diviem darba līgumiem, nerēķinot pārtraukumus slimības dēļ un bezdarba dēļ, ko paredzētajā kārtībā konstatējušas kompetentās iestādes, ja darba ņēmējs Turcijas pilsonis, pēc viņa izteikumiem, garākos pārtraukumus ir pavadījis pie savas ģimenes Turcijā un šajā ziņā nav konstatēta piespiedu bezdarba situācija? Vai šajā sakarā ir nozīme tam, ka šādi pārtraukumi attiecīgajai profesijai (šajā gadījumā [..] jūrniecībā) ir raksturīgi?

2) Vai tiesības saņemt uzturēšanās atļauju saskaņā ar Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešo ievilkumu ietver to, ka darba ņēmējam Turcijas pilsonim iepriekš ir jāizpilda Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta otrajā ievilkumā izvirzītie nosacījumi? Vai šajā sakarā ir nozīme tam, ka darba devēja maiņa, pirms pagājuši 3 gadi, ir raksturīga attiecīgajai profesijai (šajā gadījumā [..] jūrniecībā)?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

27 Jānorāda, ka pamata prāva attiecas uz situāciju, kurā nonācis Turcijas pilsonis, kurš ilgu laiku ir bijis likumīgi nodarbināts dalībvalstī un lūdz pagarināt uzturēšanās atļauju tajā, pamatojoties uz tiesībām uz brīvu pieeju jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles, kas paredzētas Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešajā ievilkumā, sakarā ar to, ka viņa nostrādāto periodu summa pirms viņa lūguma pārsniedz četrus gadus.

28 Iesniedzējtiesa šajā sakarā konstatēja, ka M. Sedefs bija vairākas reizes strādājis pie viena un tā paša darba devēja ilgāk nekā vienu gadu bez pārtraukuma un ka tāpēc viņš atbilda minētā lēmuma 6. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā izvirzītajiem nosacījumiem.

29 Savukārt otrajā uzdotajā jautājumā tā jautā, vai prasītājs var likumīgi pamatoties uz minētas normas trešo ievilkumu sakarā ar to, ka tas nekad nav nepārtraukti nostrādājis pie viena darba devēja trīs gadus, kā tas paredzēts šīs normas otrajā ievilkumā.

30 Turklāt pirmajā jautājumā minētā tiesa jautā, kā M. Sedefa nostrādātos laika posmus ietekmē to attiecīgie pārtraukumi, ja šo pārtraukumu laikā viņš nebija reģistrējies kā darba meklētājs.

31 Jāprecizē, ka šajā lietā nav apstrīdēts, ka M. Sedefs ir darba ņēmējs, kas pieder pie uzņemošās dalībvalsts likumīgā darba tirgus, un ka viņš tajā ir bijis likumīgi nodarbināts Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta izpratnē.

32 Vienīgie uzdotie jautājumi, kas atliek, ir — vai prasītāja nostrādātie laika periodi atbilst Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punktā paredzētajiem ilguma nosacījumiem un it īpaši, vai lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu norādītie pārtraukumi var ietekmēt šos periodus un kādi būtu piemērotie kritēriji šī panta interpretēšanai situācijā pamata prāvā.

33 Pirms secīgas šo trīs aspektu izvērtēšanas jāatgādina, ka papildus Lēmumam Nr. 2/76 par Asociācijas līguma 12. panta īstenošanu, ko Asociācijas padome pieņēma 1976. gada 20. decembrī, Lēmuma Nr. 1/80 sociālās normas veido nākamo posmu pakāpeniskas darba ņēmēju Turcijas pilsoņu brīvas pārvietošanās Eiropas Kopienā nodrošināšanā. Šī pēdējā lēmuma 6. panta 1. punktā īpaši ir atzītas konkrētas migrējošu darba ņēmēju Turcijas pilsoņu, kas atbilst tā nosacījumiem, tiesības nodarbinātības jomā. Kā izriet no pastāvīgās judikatūras, šī norma, kuras tiešā iedarbība ir atzīta, personām piešķir individuālas tiesības nodarbinātības jomā un ar to saistītas uzturēšanās tiesības (skat. 2005. gada 2. jūnija spriedumu lietā C-136/03 *Dörr* un *Ünal*, Krājums, I-4759. lpp., 66. punkts un tajā minētā judikatūra).

Par sistēmas, kas paredzēta darba ņēmēju Turcijas pilsoņu pakāpeniskai integrācijai uzņemošās dalībvalsts darba tirgū, prasībām

34 Tiesa ir atkārtoti lēmusi, ka, pirmkārt, tiesības, nodarbinātības un attiecīgi uzturēšanās jomā, ko darba ņēmējiem Turcijas pilsoņiem piešķir nomas, kas ietvertas Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trīs ievilkumos, pakāpeniski palielinās proporcionāli likumīgas nodarbinātības ilgumam un to mērķis ir pakāpeniski nostiprināt attiecīgo personu statusu uzņemošajā dalībvalstī. Otrkārt, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts iestādes nedrīkst noteikt nosacījumus vai ierobežot šo tiesību piemērošanu, apdraudot minētā lēmuma lietderīgo iedarbību (skat. 1997. gada 30. septembra spriedumu lietā C-36/96 *Günaydin*, *Recueil*, I-5143. lpp., 37.–40. un 50. punkts; 1998. gada 26. novembra spriedumu lietā C-1/97 *Birden*, *Recueil*, I-7747. lpp., 19. punkts; 2002. gada 19. novembra spriedumu lietā C-188/00 *Kurz*, *Recueil*, I-10691. lpp., 26. punkts, un 2003. gada 21. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-317/01 un C-369/01 *Abatay* u.c., *Recueil*, I-12301. lpp., 78. punkts).

35 Kā izriet no Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trīs ievilkumu formulējuma, darba ņēmēju Turcijas pilsoņu tiesības, pamatojoties uz šīm normām, ir dažādas un tām ir

piemērojami atšķirīgi nosacījumi atkarībā no likumīgas nodarbinātības ilguma uzņemošajā dalībvalstī (skat. 1994. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-355/93 *Eroglu*, *Recueil*, I-5113. lpp., 12. punkts, un arī iepriekš minētos spriedumus lietās *Tetik*, 23. punkts; *Eker*, 21. punkts; *Günaydin*, 25. punkts, un *Ertanir*, 25. punkts).

36 Tādējādi no minētajam normām izriet, ka pēc pirmā likumīgi nostrādātā gada darba ņēmējam Turcijas pilsonim ir tiesības turpināt strādāt pie tā paša darba devēja (pirmais ievilkums). Pēc trīs likumīgi nostrādātiem gadiem un, ievērojot prioritāti, kas piešķirama Kopienas darba ņēmējiem, viņam ir tiesības pieņemt darba piedāvājumu līdzīgam darbam pie darba devēja pēc savas izvēles (otrais ievilkums). Pēc četriem likumīgi nostrādātiem gadiem viņam tiek piešķirtas beznosacījuma tiesības meklēt un strādāt jebkādu brīvi izvēlētu algotu darbu (trešais ievilkums) (skat. iepriekš minētos spriedumus lietās *Eroglu*, 12. punkts; *Tetik*, 26. punkts, un *Nazli*, 27. punkts).

37 Taču no pakāpeniskai darba ņēmēju Turcijas pilsoņu integrācijai uzņemošās dalībvalsts darba tirgū ar Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punktu izveidotās sistēmas struktūras un lietderīgās iedarbības izriet, ka attiecīgajām personām ir secīgi jāizpilda nosacījumi, kas attiecīgi minēti šīs normas trijos ievilkumos. Citāds risinājums izjauktu Asociācijas padomes nolūkā pakāpeniski nostiprināt darba ņēmēju Turcijas pilsoņu statusu uzņemošajā dalībvalstī izveidotās sistēmas konsekvenci.

38 Šāda interpretācija turklāt izriet no Tiesas iedibinātās judikatūras.

39 Faktiski iepriekš minētā sprieduma lietā *Eroglu* 13.–15. punktā Tiesa uzskatīja, ka Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā ir paredzēts tikai nodrošināt darba turpināšanu pie tā paša darba devēja un ka tādējādi šī norma nav piemērojama

tāda darba ņēmēja Turcijas pilsoņa situācijā, kas viena gada likumīgas nodarbinātības laikā ir mainījis darba devēju un lūdz pagarināt savu darba atļauju, lai no jauna strādātu algotu darbu sava pirmā darba devēja uzņēmumā.

40 Tāpat iepriekš minētā sprieduma lietā *Eker* 30. un 31. punktā Tiesa nolēma, ka šī norma neparedz tiesības darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kas ir nomainījis darba devēju uzņemošajā dalībvalstī pirms pirmā nodarbinātības gada beigām un lūdz pagarināt savu uzturēšanās atļauju, lai turpinātu strādāt pie sava jaunā darba devēja, pirms tas pie tā ir likumīgi nostrādājis vienu gadu.

41 Šādu Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta pirmā ievilkuma interpretāciju apstiprina 1997. gada 5. jūnija spriedums lietā C-285/95 *Kol* (*Recueil*, I-3069. lpp., 19. un 20. punkts) un iepriekš minētais spriedums lietā *Birden* (44., 62. un 69. punkts).

42 To pašu iemeslu dēļ, kas izskaidroti šī sprieduma 39.–41. punktā, šie apsvērumi ir jāņem vērā, interpretējot minētā lēmuma 6. panta 1. punkta otro ievilkumu.

43 Tādējādi, lai varētu izmantot tiesības, kas darba ņēmējam Turcijas pilsonim piešķirtas ar Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešo ievilkumu, principā attiecīgajai personai iepriekš ir jāatbilst nosacījumiem, kas minēti šī punkta otrajā ievilkumā.

44 Šajos apstākļos migrējošs darba ņēmējs Turcijas pilsonis principā nevar pamatoties uz tiesībām, kas izriet no Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešā ievilkuma, tikai tāpēc, ka viņš ilgāk nekā četrus gadus ir bijis likumīgi nodarbināts uzņemošajā

dalībvalstī, ja viņš pirmajā periodā vairāk nekā vienu gadu un otrajā periodā vēl divus papildu gadus nav nostrādājis pie viena un tā paša darba devēja.

Par darba ņēmēja Turcijas pilsoņa nodarbinātības periodu pārtraukumiem

45 Šajā sakarā saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir pilnībā jānošķir, no vienas puses, posms, kurā rodas tiesības, kas pakāpeniski palielinās, ņemot vērā likumīgas nodarbinātības ilgumu atbilstoši Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trim ievilkumiem, un, no otras puses, gadījums, kad darba ņēmējs Turcijas pilsonis, kas jau atbilst šīm pakāpeniskajām prasībām un tāpēc, beidzoties šīs normas trešajā ievilkumā paredzētajam četru gadu periodam, bauda tiesības uz brīvu pieeju jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles (iepriekš minētie spriedumi lietās *Tetik*, 26. punkts; *Nazli*, 27. punkts, un 2005. gada 7. jūlija spriedums lietā C-383/03 *Dogan*, Krājums, I-6237. lpp., 13. punkts).

46 Tādējādi darba ņēmēja Turcijas pilsoņa, kas pagātnē atbilda minētā lēmuma 6. panta 1. punkta trešajā ievilkumā paredzētajiem nosacījumiem, situācija vairs nav atkarīga no šī punkta trijos ievilkumos minēto tiesību iegūšanas nosacījumu izpildīšanas. Faktiski ir jāuzskata, ka šāds darba ņēmējs ir pietiekami integrējies uzņemošajā dalībvalstī, lai varētu uz laiku pārtraukt savas darba tiesiskās attiecības. Citāda interpretācija atņemtu būtību šī darba ņēmēja tiesībām strādāt jebkādu algotu darbu pēc savas izvēles (skat. iepriekš minētos spriedumus lietās *Tetik*, 31. punkts, un *Dogan*, 14., 18. un 19. punkts).

47 Savukārt darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kas vēl nebauda trešajā ievilkuma paredzētās tiesības, ir pienākums likumīgi, principā bez jebkāda pārtraukuma nostrādāt attiecīgi vienu, trīs un četrus gadus (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Dogan*, 18. punkts).

48 Lai mīkstinātu šī pēdējā noteikuma stingrību, Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 2. punktā ir noteikti vairāki algota darba pārtraukumu likumīgie iemesli dažādu likumīgas nodarbinātības periodu aprēķināšanai, kuri nepieciešami, lai pakāpeniski iegūtu šī panta 1. punkta no pirmā līdz trešajam ievilkumam paredzētās lielākās tiesības (iepriekš minētie spriedumi lietās *Bozkurt*, 38. punkts; *Tetik*, 36. punkts; *Nazli*, 40. punkts, un *Dogan*, 15. punkts).

49 Minētajā 6. panta 2. punktā ir paredzēta atšķirība atkarībā no šī darba ņēmēja Turcijas pilsoņa bezdarbības periodu veida un ilguma.

50 Tādējādi šīs normas pirmais teikums attiecas uz darba ņēmēja bezdarbību, kas galvenokārt rodas tikai īsu darba pārtraukumu dēļ, piemēram, prombūtne ikgadēja atvaļinājuma, dzemdību atvaļinājuma, darba negadījuma vai īslaicīgas slimības dēļ, kas ir gadījumi, kuri uzskatāmi par normālu jebkuru darba tiesisko attiecību daļu. Tāpēc pret šādiem darba ņēmēja prombūtnes gadījumiem ir jāattiecas kā pret likumīgas nodarbinātības periodiem Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta izpratnē.

51 Runājot par 2. punkta otro teikumu, tajā ir paredzēti bezdarbības periodi, kas radušies ilgas slimības vai piespiedu bezdarba dēļ. Šajā normā ir paredzēts, ka šāda veida bezdarbības periodi, kas ietver ilgāku prombūtni vai kuru ilgums nav paredzams, lai gan tos nevar uzskatīt par likumīgas nodarbinātības periodiem, tomēr nevar liegt darba ņēmējam Turcijas pilsonim tiesības, ko viņš jau ir ieguvis, pamatojoties uz iepriekšējiem likumīgi nostrādātiem periodiem.

52 Tādējādi minētās normas mērķis ir novērst to, lai darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kas atsāk darbu pēc tam, kad bijis spiests uz laiku pārtraukt savu profesionālo darbību likumīgu iemeslu dēļ, nebūtu pienākuma tāpat kā Turcijas pilsonim, kas vēl

nav strādājis algotu darbu attiecīgajā dalībvalstī, atsākt Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta no pirmā līdz trešajam ievilkumam paredzētos likumīgas nodarbinātības periodus.

53 No iepriekš minētā izriet, ka darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kam vēl nav tiesības uz pieeju jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles, pamatojoties uz Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta trešo ievilkumu, principā ir pienākums uzņemošajā dalībvalstī nepārtraukti likumīgi nostrādāt paredzēto periodu, ja vien viņš nevar pamatoties uz kādu no šo nodarbinātības periodu pārtraukšanas likumīgajiem iemesliem, kas paredzēti minētā panta 2. punktā.

54 Savukārt, kad darba ņēmējs Turcijas pilsonis, ir izpildījis 1. punkta trešajā ievilkumā paredzētos nosacījumus, šajā normā paredzēto beznosacījuma tiesību uz brīvu pieeju jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles lietderīgā iedarbība noteikti ietver to, ka šis darba ņēmējs var uz laiku pārtraukt savu profesionālo darbību un saprātīgā termiņā meklēt citu darbu tā, ka 6. panta 2. punkts tādai situācijai vairs nav piemērojams (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Dogan*, 16., 18. un 19. punkts).

55 Runājot tieši par M. Sedefa 17 darba tiesisko attiecību pārtraukumiem, ko iesniedzējtiesa ir sīki aprakstījusi pirmajā jautājumā, nešķiet, ka ir iespējams tos pielīdzināt nodarbinātības periodu pārtraukumu likumīgajiem iemesliem, kas minēti Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 2. punkta pirmajā teikumā.

56 Tomēr, ņemot vērā pamata lietas īpašos apstākļus, kas izklāstīti lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, nekas neliedz iesniedzējtiesai minētos pārtraukumus kvalificēt kā piespiedu bezdarbu minētā lēmuma 6. panta 2. punkta otrā teikuma izpratnē arī tad, ja prasītājs nav reģistrējies kā darba meklētājs, ko šī norma principā paredz.

57 Kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumu 53.–56. punktā, tādā lietā kā M. Sedefa gadījums šie pārtraukumi nav saistīti ar viņa gribu, ņemot vērā, ka viņš bija nolīgts tikai uz secīgu, uz noteiktu laiku noslēgtu līgumu pamata.

58 Turklāt to, ka M. Sedefs garākos savas profesionālās darbības pārtraukumus — vairāku nedēļu garumā — izmantoja, lai apciemotu savus tuvākos ģimenes locekļus, kas joprojām dzīvoja Turcijā, nevar uzskatīt par apstākli, kas var būtiski ietekmēt situāciju attiecībā uz Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punkta noteikumiem, jo ir skaidrs, ka šai īslaicīgajai uzņemošās dalībvalsts teritorijas atstāšanai bija likumīgs iemesls un ka tās ilgumam bija saprātīgs raksturs.

59 Tiesa attiecībā uz Lēmuma Nr. 1/80 7. panta pirmās daļas pirmo ievilkumu, kurā ir uzlikts zināma ilguma likumīgas uzturēšanās nosacījums, kas ir līdzīgs šī lēmuma 6. panta 1. punktā noteiktajam likumīgās nodarbinātības nosacījumam, jau ir lēmusi, ka darba ņēmēja Turcijas pilsoņa ģimenes locekļa pienākums pirmos trīs gadus principā nepārtraukti uzturēties pie darba ņēmēja neliedz attiecīgajai personai uz saprātīgu laiku un likumīgu iemeslu dēļ atstāt kopīgo dzīvesvietu, piemēram, lai apciemotu ģimeni savā izcelsmes valstī (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Kadiman*, 47. un 48. punkts).

60 Turklāt no iesniedzējtiesas Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem ir redzams, ka M. Sedefa prombūtne nav apdraudējusi viņa integrāciju uzņemošās dalībvalsts darba tirgū. Gluži pretēji — pēc saviem ceļojumiem uz Turciju M. Sedefs katru reizi atgriezās Vācijā, lai tur atsāktu profesionālo darbību.

61 Tam, ka kompetentās uzņemošās dalībvalsts iestādes nebija paredzētajā kārtībā konstatējušas darba tiesisko attiecību pārtraukumus kā bezdarba periodus, šajā gadījumā nav nozīmes. Prasītājs varēja likumīgi uzskatīt, ka viņam nebija jāveic nepieciešamās formalitātes, vēršoties valsts nodarbinātības dienestā, jo no minētajiem lietas materiāliem izriet, ka lielākoties M. Sedefam jau bija jauns darba līgums, kurš tikai stājās spēkā vēlāk, vai ka viņam vismaz bija reālas izredzes tikt atkārtoti nolīgtam un, kā liecina fakti, viņš vienmēr profesionālo darbību atsāka neilgi pēc iepriekšējā līguma beigām. Tādējādi nešķiet, ka šajos apstākļos M. Sedefa reģistrēšanu par darba meklētāju var uzskatīt par nepieciešamu, ņemot vērā viņa situāciju, kurai raksturīgi atkārtoti, bet īsi nodarbinātības pārtraukumi.

62 Šajos apstākļos darba tiesisko attiecību pārtraukumus, kas minēti lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu pirmajā jautājumā, Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 1. punktā paredzēto likumīgo nodarbinātības periodu aprēķināšanai nevar uzskatīt par tādiem, kas izraisa tiesību zaudēšanu, ko attiecīgais darba ņēmējs Turcijas pilsonis ir ieguvis, pamatojoties uz iepriekšējiem likumīgas nodarbinātības periodiem.

63 Jāpiebilst, ka Tiesa vairākos gadījumos Lēmuma Nr. 1/80 sociālo normu interpretācijā ir atzinusi par nepieciešamu ņemt vērā valsts kompetento iestāžu rīcību, īpaši pamatojoties uz faktu, ka šīs iestādes nav apstrīdējušas attiecīgā darba ņēmēja Turcijas pilsoņa uzturēšanās likumību uzņemošās dalībvalsts teritorijā (šajā sakarā par minētā lēmuma 6. panta 1. punktu skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Ertanir*, 67. un 69. punkts, un pēc analoģijas par šī lēmuma 7. panta pirmo daļu iepriekš minēto spriedumu lietā *Kadiman*, 52. un 54. punkts; 2000. gada 16. marta spriedumu lietā C-329/97 *Ergat, Recueil*, I-1487. lpp., 51. punkts; 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā C-65/98 *Eyüp, Recueil*, I-4747. lpp., 35. un 36. punkts).

64 Taču no pamata prāvas lietas materiāliem izriet, ka valsts kompetentās iestādes vairāk nekā piecpadsmit gadus atkārtoti un nepārtraukti M. Sedefam bija izdevušas uzturēšanās atļaujas.

65 Saskaņā ar norādēm lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu šīs iestādes savu nostāju mainīja tikai tad, kad attiecīgais Turcijas pilsonis lūdza atļauju darbam uz sauszemes.

66 Ievērojot šos īpašos apstākļus, minētajām valsts iestādēm nav tiesību *a posteriori* apstrīdēt M. Sedefa statusu uzņemošajā dalībvalstī.

67 Šāda pieeja ir īpaši pamatota šajā gadījumā, jo M. Sedefam ir jāpieprasa uzturēšanās atļauja darbam uz sauszemes tikai tāpēc, ka pēc negadījuma darbā, ko viņš cieta uz kuģa, viņš nav spējīgs turpināt profesionālo darbību uz jūras.

68 Šajos apstākļos Lēmuma Nr. 1/80 6. panta 2. punkts aptver tādus attiecīgā darba ņēmēja Turcijas pilsoņa likumīgas nodarbinātības periodu pārtraukumus, kas izraisījuši strīdu pamata prāvā, un attiecīgajām valsts kompetentajām iestādēm nav tiesību apstrīdēt attiecīgās personas uzturēšanos uzņemošajā dalībvalstī. Minētais darba ņēmējs tāpēc var likumīgi pamatoties uz šī lēmuma 6. panta 1. punkta trešo ievilkumu, lai iegūtu uzturēšanās atļaujas pagarinājumu nolūkā turpināt strādāt algotu darbu šajā dalībvalstī.

69 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild šādi: Lēmuma Nr. 1/80 6. pants ir interpretējams tādējādi, ka

— tiesības, kas darba ņēmējam Turcijas pilsonim piešķirtas šī panta 1. punkta trešajā ievilkumā, principā paredz, ka attiecīgajai personai iepriekš ir jāizpilda nosacījumi, kas minēti tā paša punkta otrajā ievilkumā;

— darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kam vēl nav tiesības uz pieeju jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles, pamatojoties uz minēto trešo ievilkumu, principā ir pienākums uzņemošajā dalībvalstī nepārtraukti likumīgi nostrādāt paredzēto periodu, ja vien viņš nevar pamatoties uz kādu no šī panta 2. punktā minētajiem likumīgajiem iemesliem, kas attaisno viņa īslaicīgo prombūtni no darba tirgus;

— šī pēdējā norma aptver tādus likumīgas nodarbinātības periodu pārtraukumus, kas izraisījuši strīdu pamata prāvā, un attiecīgās valsts kompetentās iestādes nevar apstrīdēt attiecīgā darba ņēmēja Turcijas pilsoņa tiesības uzturēties uzņemošajā dalībvalstī.

Par tiesāšanās izdevumiem

70 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamata lietā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

6. pants 1980. gada 19. septembra Lēmumā Nr. 1/80 par asociācijas nodibināšanu, ko pieņēmusi Asociācijas padome, kas izveidota saskaņā ar Eiropas Ekonomikas kopienas un Turcijas noslēgto Asociācijas līgumu, ir interpretējams šādi:

— **tiesības, kas darba ņēmējam Turcijas pilsonim piešķirtas šī panta 1. punkta trešajā ievilkumā, principā paredz, ka attiecīgajai personai iepriekš ir jāizpilda nosacījumi, kas minēti tā paša punkta otrajā ievilkumā;**

— **darba ņēmējam Turcijas pilsonim, kam vēl nav tiesības uz pieeju jebkuram algotam darbam pēc savas izvēles, pamatojoties uz minēto trešo ievilkumu, principā ir pienākums uzņemošajā dalībvalstī nepārtraukti likumīgi nostrādāt paredzēto periodu, ja vien viņš nevar pamatoties uz kādu no šī panta 2. punktā minētajiem likumīgajiem iemesliem, kas attaisno viņa īslaicīgo prombūtni no darba tirgus;**

— **šī pēdējā norma aptver tādus likumīgas nodarbinātības periodu pārtraukumus, kas izraisījuši strīdu pamata prāvā, un attiecīgās valsts kompetentās iestādes nevar apstrīdēt attiecīgā darba ņēmēja Turcijas pilsoņa tiesības uzturēties uzņemošajā dalībvalstī.**

[Paraksti]